

La diferència, les ulleres

QUAN EL MASCLISME ESDEVÉ
UNA NORMALITAT

SÍLVIA ROQUE CABEZAS

Autora: Sílvia Roque Cabezas

Tutora: Sílvia de Gea Álvarez

Curs: 2n de Batxillerat

Centre: Sant Antoni de Pàdua

Data de lliurament: 21/12/2020

“L’opressor no seria tan fort si no tingués còmplices entre els mateixos oprimits.”

Simone de Beauvoir

“Da igual dónde miremos o qué leamos, [...] [los cánones del heteropatriarcado] están por todos sitios, y con ellos crecemos y nos formamos.”

Barbijaputa, Machismo: 8 pasos para quitártelo de encima

RESUMEN

Este trabajo tiene como objetivo estudiar conductas machistas encubiertas en diversos cursos de la ESO y el Bachillerato, asimismo como al profesorado de la escuela Sant Antoni de Pàdua, con el fin de visibilizarlas y, por lo tanto, evitarlas. Para ello, primeramente, se lleva a cabo una investigación exhaustiva sobre las formas de machismo invisible, como los micromachismos y el sexismo ambivalente. Con tal de desenmascarar este tipo de actitudes con resultados exentos de sesgo de deseabilidad social, se analizan comportamientos del profesorado y se ejecutan tres experimentos sociales ocultos en cada curso elegido, adaptándolos a la unidad temática que está siendo trabajada en el aula. Además, se analizan los contenidos y comentarios de dos vídeos feministas para justificar la urgencia del asunto. Finalmente, se ha podido extrapolar mediante los resultados y el análisis que, tal y como planteaba la premisa del estudio, todas las personas adoptamos actitudes machistas inconscientemente, que el machismo evidente y el encubierto son una realidad, que éste último perpetúa el machismo explícito y que las teorías de los micromachismos y el sexismo ambivalente son limitadas.

Palabras clave: machismo encubierto, machismo evidente, micromachismos, patriarcal, androcéntrico/a, inconsciencia, conducta, género binario, mujer, hombre.

ABSTRACT

This project aims to study hidden male-chauvinist conducts of several groups from the ESO and Baccalaureate, as well as teachers from Sant Antoni de Pàdua school, with the purpose of making them visible and, therefore, avoiding them. For that, firstly, an exhaustive investigation about invisible male chauvinism, for instance, *micromachismos* and ambivalent sexism, is conducted. To unveil these kinds of attitudes obtaining results exempts from social desirability bias, teachers' behaviours are analysed and three social occult experiments are carried out in each group that has been chosen, adapting them to the thematic unit that is being worked in class. Furthermore, the contents and comments from two feminist videos are analysed in order to justify the assumption's urgency. Finally, it has been able to extrapolate, by the results and the analysis that, as the study premise sustained, we all adopt male-chauvinist attitudes unconsciously, that evident and undercover male chauvinism are a reality, that this last one perpetuates the explicit male chauvinism and that *micromachismos* and ambivalent sexism theories are limited.

Keywords: undercover male chauvinism, evident male chauvinism, micromachismos, patriarchal, androcentric, unconsciousness, conduct, gender binary, woman, man.

ÍNDIX

I.	INTRODUCCIÓ	7
II.	CONCEPTES I ORÍGENS.....	9
III.	EL MASCLISME ENCOBERT	11
1.	ELS MICROMASCLISMES.....	11
1.1.	<i>Terme.....</i>	11
1.2.	<i>Classificació.....</i>	12
1.2.1.	Coercitius o directes.....	12
1.2.2.	Encoberts o indirectes.....	13
1.2.3.	De crisi.....	13
1.3.	<i>Aplicació del concepte i crítica.....</i>	14
2.	EL SEXISME AMBIVALENT.....	15
2.1.	<i>El sexisme hostil.....</i>	15
2.2.	<i>El sexisme benèvol</i>	15
2.3.	<i>L'ASI</i>	16
2.4.	<i>Correlació entre el SB i el SH, vigència i crítica</i>	16
3.	CORRELACIÓ ENTRE ELS MM I EL SA.....	17
IV.	METODOLOGIA	19
4.	CLASSIFICACIÓ DELS EXPERIMENTS.....	20
5.	EXPERIMENTS SOCIALS.....	21
5.1.	<i>1r d'ESO</i>	21
5.1.1.	Descripció.....	21
5.1.2.	Model de frases per a l'alumnat	21
5.1.3.	Desenvolupament	22
5.1.4.	Resultats.....	23
5.1.5.	Conclusions	26
5.2.	<i>4t d'ESO</i>	27
5.2.1.	Descripció.....	27
5.2.2.	Llistat de micromasclismes.....	27
	<i>Friends</i>	27
	<i>The Big Bang Theory</i>	28
5.2.3.	Desenvolupament	29
5.2.4.	Resultats.....	29
5.2.5.	Conclusions	30
5.3.	<i>1r de Batxillerat</i>	31
5.3.1.	Descripció.....	31
5.3.2.	Desenvolupament	31

5.3.3. Resultats i conclusions	31
5.4. <i>Professorat</i>	32
6. CONTRA EL MASCLISME: CREANT-NE CONSCIÈNCIA.....	33
V. CONCLUSIONS	40
VI. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	43
VII. ANNEX I.....	45
REORGANITZACIÓ DELS MICROMASCLISMES SEGONS BONINO.....	45
VIII. ANNEX II.....	47
EXEMPLES DE MICROMASCLISMES SEGONS L'ACCEPCIÓ POPULAR	47
IX. ANNEX III.....	48
VERSÍO ESPANYOLA DE L'ASI	48

I. INTRODUCCIÓ

Quan un home ha de faltar a la feina per cuidar les criatures és alabat; quan una dona ha de faltar a la feina per cuidar les criatures és acusada de poc professional. Quan un home pren autoritat és poderós; quan una dona pren autoritat és una manaire. Quan quelcom és increïble i positiu se'n diu que és la *polla*; quan quelcom és avorrit i feixuc se'n diu que és un *conyàs*. Aquests són tres dels múltiples exemples que es podrien numerar pel que fa a discriminacions entre els homes i les dones, perquè sí, malauradament, el masclisme segueix essent una realitat difícil de combatre.

Malgrat tots els avenços en qüestions socials, la cultura i societat occidentals són androcèntriques, és a dir, que l'home és el centre de tot, i no *home* com a ésser humà, sinó com a persona identificada amb el gènere masculí. El pitjor de tot és que no només hi ha masclisme evident sinó que, diàriament, nombroses situacions masclistes passen desapercebudes. Aquesta recerca, doncs, s'ocupa del masclisme encobert, imperceptible, acceptat i normalitzat amb l'objectiu de crear-ne consciència, educar-ne i fer-li front. Va començar amb uns interrogants que es van definir en matèria de tres hipòtesis i que s'esperen resoldre al final del treball.

La primera hipòtesi afirma que "totes les persones adoptem conductes masclistes encobertes encara que tinguem uns ideals totalment antagònics". La segona defensa que "el fet d'actuar inconscientment discriminant el gènere femení és una de les causes que no ens permet combatre el masclisme" i, per últim: "el llegat cultural i social i l'educació són els motius pels quals encara es discrimina la dona".

Per tal de donar resposta a les hipòtesis, primer es posarà en context amb conceptes essencials que permetin entendre el tema. Tot seguit s'intentaran determinar els orígens i causes del masclisme i, posteriorment, s'assentaran les bases de la teoria: els micromasclismes, que seran classificats, i el sexisme ambivalent, dividit en l'hostil i el benèvol. A continuació es discutirà la seva ambigüitat i es farà una correlació entre els dos com a forma de masclisme ocult.

Un cop s'hagin tingut en compte les bases del projecte, es posarà en marxa un experiment social secret per evitar qualsevol biaix de desitjabilitat social, resultats del qual seran interpretats com a generals. Tanmateix cal mencionar que l'experiment serà delimitat a l'àmbit escolar, ja que és un espai idoni on trobar grups diversos pel que fa a ideologies i edats. A més, l'educació és el motor de canvi de la

societat i, per tant, l'eina més útil i poderosa per crear-ne consciència. D'aquesta manera, és important analitzar el panorama actual d'alumnat i professorat, concretament als grups de 1r i 4t d'ESO i 1r de Batxillerat.

A banda dels experiments, es realitzarà l'anàlisi del contingut i comentaris d'uns vídeos en contra el masclisme amb la qual es justifica la urgent necessitat d'aquesta recerca.

II. CONCEPTES I ORÍGENS

El masclisme és un fenomen social i cultural i tipus de sexisme que concep l'home com a dominant i superior, a qui la dona queda subordinada, vulnerant així els seus drets, llibertats, dignitat i desenvolupament de la seva vida. Aquest terme és sovint erròniament confós amb la misogínia: odi vers les dones, i el sexisme: comportament de menyspreu cap a algú en funció de la seva biologia que fa distinció entre dos sexes: femení i masculí —marginant les persones intersexes, aquelles que presenten un desenvolupament atípic de trets sexuals i, per tant, no encaixen dins la classificació habitual masculí-femení. El no-reconeixement legal les deixa fora el sistema, obligant-les a prendre tractaments hormonals per ajustar-se a la divisió normativa—, als quals s'hi atribueixen unes característiques diferents.

És important, a més, aclarir els conceptes sexe i gènere. Per una banda, el sexe es correspon amb la biologia, és a dir, amb l'òrgan sexual que es neix. D'aquesta manera, hi ha tres sexes: femení, masculí i intersexe. Contràriament, el gènere, que no és determinat pel sexe, és el col·lectiu amb el que una persona s'identifica. Es divideix en dos grups: els binaris (dona o home) i els no-binaris o *genderqueer* (grup que recull totes les identitats de gènere fora la classificació normativa masculina o femenina). Cal remarcar que en aquest treball es fa un ús inclusiu dels mots *dona* i *home*, ja que s'engloben totes les persones, tant cisgènere (individus que s'identifiquen amb el gènere social i culturalment correspost al seu sexe) com transgènere (individus que no s'identifiquen amb el gènere social i culturalment correspost al seu sexe).

El gènere, però, no és res més que una construcció social i cultural que, en el cas binari, dicta “els comportaments i actituds que socialment es consideren adients per dones i homes, estableix les bases dels estereotips que construeixen els models de feminitat i masculinitat heteronormatius”¹, el que perpetua el sexisme.

No és possible definir l'origen del masclisme amb precisió, ja que, segons William Roberto Daros, “como todos los fenómenos sociales, este es pluricausal y de no fácil valoración, puesto que las valoraciones se apoyan ya en una cultura previa o emergente.”² De fet, Simone de Beauvoir declara que “por mucho que remontemos

¹ <http://dones.gencat.cat/ca/ambits/sensibilitzacio>

² Daros, William Roberto. «La mujer posmoderna y el machismo». *Franciscanum* 162, Vol. lvi (2014): 123-124.

el curso de la Historia, siempre las [a les dones] veremos subordinadas al hombre”³, així que es tenen constància de societats androcèntriques des de l’antiguitat –fins i tot anteriors al mite bíblic d’Eva— que s’han anat configurant amb el pas del temps fins a esdevenir-ne les actuals, i és evident que han evolucionat gràcies als moviments protofeministes i als feministes oficialment a partir del 1848, quan va esclatar la primera onada. No obstant això, vivim envoltades d’una cultura i societat patriarcal en què l’home és, per defecte, el centre de tot. En aquesta conjuntura, estem influïdes per la misogínia interioritzada –que s’hauria d’anomenar masclisme interioritzat—, és a dir, l’assoliment inconscient de la misogínia (en aquest cas, entesa com a masclisme) per part dels individus de tots els gèneres degut a l’absoluta presència del masclisme a cadascuna de les vessants socials i culturals occidentals i, indubtablement, mundials. Amb expressions populars com “malparit” i l’acceptació del masculí com a genèric, per exemple, el llenguatge esdevé una eina molt eficient per assegurar l’hegemonia masclista, que també és reforçada pel sorprenent nombre de lletres de cançons masclistes, no només de reguetó sinó d’altres gèneres musicals, a més d’afirmacions opressives sota el l’epígraf d’humor i continguts literaris i audiovisuals que reproduïxen les normes socials. Des que naixem, rebem constantment senyals masclistes i, com que està arrelat en la societat i la cultura de manera evident i, paral·lelament, amagada, també ho està en nosaltres. Així doncs, encara que les persones ens manifestem obertament antagòniques al masclisme, actuem atemptant contra el feminisme inconscientment.

³ De Beauvoir, Simone. “El segundo sexo”. Contemporánea Debolsillo. p. 21.

III. EL MASCLISME ENCOBERT

Actualment el masclisme segueix vigent i negar-ho comporta obviar les cruentes dades de la bretxa salarial (23% a Catalunya el 2017) i la violència masclista (9.740 víctimes en l'àmbit de parella en el transcórrer del 2020 a Catalunya), entre d'altres.

En la cultura occidental, el masclisme es manifesta a través d'actituds hostils i d'altres aparentment innòcues però realment discriminatòries, entre les quals aconseguix camuflar-se diàriament, tal i com apunta Luis Bonino:

Si pensamos que la violencia de género es toda acción que coacciona, limita o restringe la libertad y dignidad de las mujeres, podemos comprobar que quedan ignoradas múltiples prácticas de violencia y dominación masculina en lo cotidiano. ⁴

Això ha portat al desenvolupament de diverses teories per desemmascarar-lo, com és el cas dels micromasclismes (mM), terme creat el 1991 per Luis Bonino, i el sexisme ambivalent (Susan Fiske i Peter Glick, 1996), que compta amb un instrument de mesura propi també proposat per Fiske i Glick: l'ASI (*Ambivalent Sexism Inventory*).

1. Els micromasclismes

1.1. Terme

Luis Bonino va donar a conèixer aquelles pràctiques masclistes quotidianes que passen desapercibudes i són exercides pels homes en l'àmbit de les relacions de parella heterosexuales: els micromasclismes, anomenats així "no por pequeños sino por imperceptibles o en el límite de la evidencia, indetectables y normalizados". ⁵ Tal i com indica Bonino, els micromasclismes no són "irrelevantes ni banales" ⁶; la seva difícil detecció és el que els fa perillosos, ja que "muchas de ellas son no conscientes"⁷, es normalitzen i reforcen la dominació patriarcal sense ni tan sols adonar-nos-en, per tant, contribueixen a la perpetuació del masclisme. De fet, es

⁴ Bonino, Méndez Luis. "Micromachismos: la violencia invisible en la pareja". p. 1.

⁵ <https://www.pikaramagazine.com/2017/09/micromachismos-25-anos-despues-algunas-reflexiones/>

⁶ Op. Cit.

⁷ Bonino, Méndez Luis. "Micromachismos: la violencia invisible en la pareja". p. 1.

troben en la base de l'iceberg de violències masclistes⁸, metàfora sovint utilitzada per les persones expertes que desitgen donar visibilitat a totes les formes de masclisme, tant encobert com evident.

Il·lustració 1: Violència de gènere

1.2. Classificació

Els micromasclismes inicialment (1991) van ser classificats en tres categories: els coercitius, els encoberts i els de crisi. El 1999, el propi Bonino va reorganitzar la seva proposta tot afegint-hi una altra categoria: els micromasclismes utilitaris i incloent-hi a cadascuna més exemples.

1.2.1. Coercitius o directes

Els coercitius (o directes) són un tipus de micromasclismes en què l'home utilitza la seva personalitat i força moral, psíquica i econòmica per sotmetre la dona i així fer-la creure incapaç de defensar les seves raons, el que provoca la disminució de l'autoestima, desconfiança i repressió.

La intimidació; el control dels diners; la no-participació en tasques domèstiques; la insistència abusiva: la dona es cansa de defensar la seva opinió després de la incessable insistència de l'home i acaba fent el que ell desitja; l'ús expansiu-abusiu de l'espai i el temps per a si mateix, és a dir, la monopolització del temps i espais comuns (ex: la televisió) o l'apel·lació a la superioritat viril són exemples d'actituds micromasclistes coercitives.

⁸ <https://www.ccma.cat/324/iceberg-violencia-masclista-violencies-masclistes-visibles-invisibles/noticia/2887194/>

1.2.2. Encoberts o indirectes

A diferència dels micromasclismes coercitius, en els encoberts (o indirectes) l'home no utilitza la força, ans al contrari; l'afecte és l'instrument estrella per ocultar el seu domini sobre la dona i així assegurar-se'l. D'aquesta manera, la submissió i dependència femenines són més efectives que en l'anterior grup perquè, tal i com indica el seu nom, romanen camuflades. Com a conseqüència, la dona se sent culpable, és envaïda pels dubtes i perd l'autoestima i l'autoconfiança.

Alguns exemples d'aquests micromasclismes són: l'abús de la suposada capacitat femenina de la cura; l'evitació de la intimitat per mitjà del silenci, l'aïllament, etc; la desautorització amb frases com "estàs boja!"; la pseudointimitat, que consisteix en la manipulació del diàleg; el paternalisme, en què el valor possessiu pren rellevància; la manipulació emocional i l'autojustificació.

1.2.3. De crisi

Es recorre a aquesta categoria de micromasclismes en moments crítics en què l'home ha perdut el poder que exercia sobre la dona, principalment a causa de la reclamació dels seus drets com a igual o per raons laborals i físiques de l'opressor.

Es manifesten a través de l'hipercontrol; la resistència passiva i distanciament; manca de suport; el fet de defugir la crítica i la negociació culpabilitzant la dona; les falses promeses que l'home no complirà i el victimisme per tal d'aconseguir la compassió.

Com s'ha mencionat amb anterioritat, Bonino va modificar la seva divisió inicial⁹ dels micromasclismes el 1999, ajustant alguns exemples dins una nova categoria: els utilitaris.

Els micromasclismes utilitaris es caracteritzen per l'autoexclusió de l'home en diverses situacions com el rebuig de les tasques domèstiques, la cura de les criatures o ordres implícites a través de gestos. Són els més normalitzats per tots els gèneres, segons Bonino, i, per tant, "los que más contribuyen a sostener la injusticia distributiva de poderes en las parejas"¹⁰.

⁹ Vegeu l'annex I.

¹⁰ Bonino, Méndez Luis. "Las microviolencias y sus efectos: Claves para su detección". Artículo publicado en 1999 en Revista Argentina de Clínica Psicológica, VIII, p 228.

1.3. Aplicació del concepte i crítica

Cal tenir en compte que des de la teorització dels micromasclismes hi ha hagut canvis socials en relació al masclisme, cosa que n'ha permès la visibilitat de molts. La seva consegüent consciència suposa un gran avenç social, atès que “dejan de ser sutiles e invisibles y se convierten en machismos evidentes”.¹¹ D'aquesta manera, es pot conscienciar la societat per tal d'evitar-los i, amb el pas del temps, la resolució dels micromasclismes serà més complexa perquè en restaran els més amagats. Per això, aquesta recerca proposa l'adjectiu “dinàmic” per qualificar els micromasclismes.

Considerant això, molts del tipus coercitiu no s'haurien d'incloure en l'etiqueta de micromasclismes, a banda d'altres exemples concrets com l'abús de la capacitat femenina de la cura, entre micromasclismes encoberts o l'hipercontrol, entre els de crisi. Així que, és menester fer-ne una revisió exhaustiva perquè molts s'han quedat obsolets. De fet, la teoria és limitada i antiquada, ja que Luis Bonino només l'aplica a l'àmbit de les relacions de parella heterosexuales perquè sosté que els micromasclismes són únicament exercits pels homes amb l'objectiu de reafirmar el seu poder limitant el de la dona i, per consegüent, exclou totes les persones que no s'identifiquen amb la cisheteronormativitat (creença que només hi ha dos gèneres diferents: el masculí i el femení i que contempla l'heterosexualitat com a única orientació sexual vàlida). Encara que és inequívoc que les situacions descrites per Bonino com a micromasclismes no poden ser exercides per les dones, el concepte ha estat esbiaixat, atès que la concepció popular relaciona micromasclismes amb totes les actituds masclistes disfressades, imperceptibles i invisibles adoptades per persones de gèneres binaris i no-binariis, el que s'ajusta millor a la realitat de masclisme actual, ja que, tal i com apunta Marina Castañeda, “Infinidad de mujeres en todos los ámbitos –muchas veces sin darse cuenta— promueven y alimentan el machismo a lo largo del ciclo vital. Por ello, hemos de hablar de una responsabilidad compartida y muchas veces invisible para quienes la cargan.”¹² És per això que aquesta recerca brinda uns altres exemples de micromasclismes tenint en compte l'accepció popular.¹³

Encara més, el nom amb què el psicoterapeuta va anomenar la teoria ha creat debat i confusió perquè, malgrat la insistència que el prefix *micro* no connota petitesa, és

¹¹ <https://www.pikaramagazine.com/2017/09/micromachismos-25-anos-despues-algunas-reflexiones/>

¹² Castañeda, Marina. “El machismo invisible”. Penguin Random House Grupo Editorial México. Consulta en format de llibre digital.

¹³ Vegeu l'annex II.

inevitable no pensar en què ell mateix va contravenir el feminisme qualificant les situacions com a petites violències, ja que això li resta importància a un assumpte alarmant. Per il·lustrar aquesta ambivalència és clar el cas de Natza Farré, on al seu llibre “Curs de feminisme per microones” es posiciona al·legant que és “un concepte desafortunat [...] perquè pot definir fets molt greus sota un epígraf poc contundent. No hi ha masclisme petit. Perquè cada masclisme és sal a la ferida.”¹⁴

2. El sexisme ambivalent

Amb el sexisme ambivalent, Peter Glick i Susan Fiske posen de manifest que la discriminació femenina ve donada a partir d'actituds tant hostils com “benèvols”, que “siguen considerando a la mujer de forma estereotipada y limitada a ciertos roles”.¹⁵ D'aquesta manera, s'estableix una clara relació entre els dos components: el sexisme hostil (SH) i el sexisme benèvol (SB), els quals es regeixen per tres principis diferents i, a la vegada, semblants.

2.1. El sexisme hostil

L'hostil és la forma de sexisme més evident i inequívoca que defensa la supremacia masculina per sobre les dones.

Es basa en el paternalisme dominador, la diferència de gènere competitiva i l'hostilitat heterosexual.

El paternalisme dominador té com a objectiu controlar la dona perquè és concebuda com a dèbil. D'altra banda, la diferenciació de gènere competitiva generalitza i exagera les diferències entre els gèneres binaris i, finalment, l'hostilitat heterosexual, és a dir, la falsa creença que les dones manipulen els homes amb la seva sexualitat.

2.2. El sexisme benèvol

El sexisme benèvol, en canvi, es correspon amb les actituds de sexisme ocultes, aquelles integrades en la cultura, el que recorda als micromasclismes.

¹⁴ Farré, Natza. “Curs de feminisme per microones”. Ara llibres. p. 139.

¹⁵ Expósito Francisca, C. Moya Miguel, Glick Peter. “Sexismo ambivalente: medición y correlatos”. Revista de Psicología Social, 1998, (13) 2, 159.

El paternalisme protector, la diferenciació de gènere complementària i la intimitat heterosexual són les tres bases del sexisme benèvol.

Per una banda, el paternalisme protector sosté que l'home cuida i protegeix la dona com si de la seva filla es tractés, ja que remet a la falsa creença que concep el gènere femení com a dèbil. A més, en la diferenciació de gènere complementària s'exposa que la dona posseeix característiques positives que complementen les de l'home, atribuint així erròniament virtuts per raó de gènere, com la bellesa en el cas femení i la intel·ligència pel que fa al masculí. Per últim, la intimitat heterosexual es basa en la utòpica idea de fusionar-se amb el sexe contrari –sense tenir en compte l'inter sexe— per poder esdevenir una persona completa i, per tant, crea la paradoxa de la dependència del col·lectiu dominant (els homes) sota el reprimint (les dones) per les relacions afectives heterosexuals.

2.3. L'ASI

L'*Ambivalent Sexism Inventory* és un instrument proposat per Fiske i Glick que s'usa per mesurar els dos components del sexisme ambivalent i establir una relació entre ells i que, fins i tot, compta amb una versió espanyola¹⁶ adaptada de l'anglesa per les pròpies persones teòriques.

2.4. Correlació entre el SB i el SH, vigència i crítica

“Según Glick y Fiske el sexismo benévolo sigue siendo sexismo, a pesar de los sentimientos positivos que pueda tener el perceptor, porque descansa en la dominación tradicional del varón y tiene aspectos comunes con el sexismo hostil.”¹⁷ afavoreixen els rols de gènere binaris i es basen en principis similars que tenen com a premissa l'equívoca feblesa de la dona. L'ambigüïtat del sexisme ambivalent, però, fa que el sexisme benèvol sigui difícil de percebre i, per la qual cosa, acceptat socialment. Així ho atesta aquest estudi de l'efecte del sexisme benèvol sobre les tasques de les dones i les seves aptituds per a les relacions socials:

Participants agreed more with the benevolent sexist statements [...] than with the hostile sexist statements [...]. This replicates past research and demonstrates a core difference between

¹⁶ Vegeu l'annex III.

¹⁷ Expósito Francisca, C. Moya Miguel, Glick Peter. p. 161.

benevolent and hostile sexist beliefs, i.e., that people find benevolent sexism easy to agree with it, presumably because they do not see much harm in it.¹⁸

Tenint això en compte, el sexisme benèvol “puede ser incluso más perjudicial que el hostil, pues puede utilizarse para compensar o legitimar[lo]”¹⁹ i, consegüentment, “may help to account for its [sexisme] continued resistance to elimination.”²⁰ Cal destacar, però, que el mot *sexisme*, tant en aquesta teoria com en la darrera citació, és imprecís perquè s'utilitza com a sinònim de *masclisme*, significat sociològic que s'ha estès erròniament –segurament perquè en anglès és poc comú parlar de *male chauvinism*— i que, fins i tot, alguns diccionaris l'inclouen, creant ambivalència. És cert que el sexisme ambivalent evidencia falsos rols per raó sexual normativa –sexe femení o masculí— presents en l'imaginari col·lectiu, no obstant això, també comprèn actituds de prepotència respecte el gènere femení, el que es correspon amb el masclisme. En definitiva, usar *sexisme*, a banda de definir la societat pel seu sexe en comptes de gènere, que comporta la marginació de les persones trans, i, encara que en la llengua anglesa se'l relacioni amb el masclisme, és un eufemisme que suposa un retrocés per a la visibilitat del masclisme més amagat, justament quelcom determinant per tal d'erradicar-lo.

3. Correlació entre els mM i el SA

Els micromasclismes i el sexisme ambivalent tenen un caràcter semblant, ja que ambdós són teories que es van crear per demostrar que, malgrat l'auge del feminisme en les darreres dècades, no només vivim en una societat patriarcal hostil sinó que també hi ha nombroses formes de masclisme encobert que es manifesten diàriament i passen desapercebudes.

Per una banda, el sexisme ambivalent fa distinció entre el sexisme hostil i el sexisme benèvol –com ja s'ha mencionat amb anterioritat—, i, aquest darrer és el que s'apropa més al concepte dels micromasclismes.

D'altra banda, els micromasclismes estan orientats a les relacions de parella heterosexuals i el sexisme benèvol es basa en afirmacions infundades sobre els gèneres binaris com “en caso de una catàstrofe, las mujeres deben ser rescatadas

¹⁸ Barreto, M., Ellemers, N., Piebinga, L. *et al.* How Nice of Us and How Dumb of Me: The Effect of Exposure to Benevolent Sexism on Women's Task and Relational Self-Descriptions. *Sex Roles* 62, 535 (2010).

¹⁹ Expósito Francisca, C. Moya Miguel, Glick Peter. p. 161.

²⁰ Kilianski E. Stephen, Rudman A. Laurie. “Wanting it both ways: do women approve of benevolent sexism?”. Vol. 39, Nos. 5/6, 1998. p. 349.

antes que los hombres”²¹. Aquesta diferència és crucial, ja que, tal i com s’ha exposat anteriorment, el masclisme i el sexisme no són el mateix. Així que, el sexisme ambivalent és potser una teoria més limitada als rols i trets atribuïts al sexe femení i masculí que s’han normalitzat, i els micromasclismes són un concepte més ampli que denuncia actituds masclistes habituals i ocultes. Tanmateix el sexisme benèvol posa de manifest les actituds de benevolència cap a les dones i, en canvi, els micromasclismes fan referència a totes les conductes, tant benèvols com hostils, que oprimeixen les dones implícitament. Ambdós, però, exclouen els gèneres no binaris i alerten sobre el perill d’aquestes pràctiques que reforcen, en el cas dels micromasclismes, el masclisme evident i, pel que fa al sexisme benèvol, el sexisme hostil –a banda del masclisme—.

²¹ Expósito Francisca, C. Moya Miguel, Glick Peter. p. 169.

IV. METODOLOGIA

Per tal d'estudiar el comportament de la societat i demostrar l'existència de la misogínia interioritzada a causa de la presència del masclisme en la societat i la cultura, es posaran en marxa diversos experiments socials anònims delimitats al professorat i a algunes classes de secundària i batxillerat de l'escola Sant Antoni de Pàdua. D'aquesta manera, s'assegura treballar amb un ampli rang d'edats i amb un grup prou nombrós per obtenir resultats diversificats, que s'interpretaran com a dades generals. Tanmateix s'ha de mencionar que es pren com a model la teoria dels micromasclismes perquè és la més escaient per a aquesta recerca, però tenint en compte l'accepció popular del concepte, que és la que hi preval. A més, la discreció és l'ingredient bàsic i primordial per procedir amb els experiments, cosa que no podria ser d'altra manera si es pretén evitar un alt biaix de desitjabilitat social, atès que, amb temes tan controvertits com ho és aquest, se sol donar una opinió que encaixa amb l'imaginari col·lectiu per por a ser jutjada, perquè el masclisme social i culturalment està mal concebut, en canvi, a la pràctica, seguim vivint sota el patriarcat, al qual totes les persones donem suport de manera conscient i/o inconscient. Aquest fenomen és molt comú en estudis socials i, per això, investigacions que tenen com a objecte d'estudi el masclisme, en fan menció, com és el cas de Victoria A. Ferrer:

En los últimos años son muchas las investigaciones que han determinado el predominio de las actitudes negativas hacia la violencia contra las mujeres en la pareja (en más de un 90% de casos). Sin embargo, el optimismo que podría desprenderse de este tipo de resultados queda matizado por la realidad ya que la incidencia de este problema se hallaría entre el 10%-50% de la población femenina, según las diferentes fuentes. Esta discrepancia ha sido frecuentemente explicada a partir del fenómeno de la deseabilidad social, sugiriéndose que una cierta cantidad de las personas encuestadas no contestan lo que realmente creen sino aquello que está socialmente aceptado o bien considerado.²²

És per això, doncs, que l'estudi ha de quedar exempt d'aquest tipus de biaix per poder detectar actituds masclistes inconscients —no pel que fa als micromasclismes en les relacions de parella sinó en un àmbit més ampli i amb uns indicadors més subtils— amb l'objectiu d'evitar-les. En aquesta conjuntura, només saben de l'existència dels experiments la meva tutora de recerca i una altra professora, que

²² Ferrer, A. Victoria et al. "Los micromachismos o microviolencias en la relación de pareja: Una aproximación empírica". p. 342.

seran les aliades en la seva execució, quan seran introduïts subtilment a les matèries lingüístiques, tenint en compte les unitats didàctiques que es tractaran. Així es treballaran simultàniament valors i llengua.

4. Classificació dels experiments

Grup i edat	Unitat didàctica	Font	Matèria
1r ESO-11/12 anys	L'adjectiu	Frases de creació pròpia que es regeixen per conductes masculines socialment acceptades, o sigui, encobertes	TIL
4t ESO-14/15 anys	L'argumentació	Capítols 25è de la 6a temporada de <i>Friends</i> i 1r de la 11a temporada de <i>The Big Bang Theory</i>	Castellà
1r BATX-15/16 anys	L'anàlisi semiòtica i pragmàtica d'actes comunicatius	Eslògan dels cereals <i>Coco Pops</i> traduït al castellà	Castellà
Professorat	-	-	-

5. Experiments socials

5.1. 1r d'ESO

5.1.1. Descripció

En aquesta etapa del pas de la pubertat a l'adolescència es poden trobar fàcilment actituds que donin suport a les diverses formes de masclisme ocult, ja que la majoria de persones preadolescents són més vulnerables a influències, no tenen una ideologia massa definida i no són tan crítiques com per haver format una opinió sòlida i argumentada al voltant d'un tema cabdal. A més, se sentiran més lliures d'expressar la seva visió sense tenir en compte què en pensaran les altres persones companyes.

A 1r de l'ESO s'ha ideat un experiment seguint la unitat didàctica que es tracta en el moment: l'adjectiu, que facilita la introducció del tema amb subtilesa. L'experiment consta de 15 frases de creació pròpia: 10 amb idees masclistes encobertes, 3 de neutres i 2 d'hostils per camuflar encara més les altres. Amb la consigna de marcar els adjectius i assenyalar a qui o a què qualifiquen, hauran d'indicar també si són vertaderes (V) o falses (F) i justificar-ne un parell de cada.

Tanmateix cal mencionar que les persones que participen en l'experiment s'identifiquen amb els gèneres binaris (femení i masculí).

5.1.2. Model de frases per a l'alumnat

- L'obra teatral ha estat especialment exitosa entre el públic barceloní perquè se n'han venut moltes entrades.
- La Covid afecta més a les dones perquè són més febles.
- La noia més popular és també la més bruixa i la més "criticona". **(1)**
- L'Ivan és molt protector; sempre defensa la seva germana. **(2)**
- El castell mil·lenari és el més tenebrós de tota Transilvània per la famosa llegenda Dràcula.
- El nou xicot de la Júlia està fart d'ella perquè, segons ell, "és una figaflor amb la pell massa fina que es queixa per tot". **(3)**
- Sofia, on vas amb aquestes cames tan peludes? Depila't, dona, que sembles una ossa. **(4)**
- L'Àlex dona una bufetada a la Martina perquè és massa insolent.
- No discuteixis. Calladeta estàs més maca. **(5)**
- Cada setmana, l'Anna dona un cop de mà a la seva mare en les tasques

domèstiques. Es nota que és una noia treballadora. **(6)**

- Si vols ser una senyoreta has de comportar-te com a tal: no pots seure amb les cames obertes! No és gens femení. **(7)**
- Com que ha guanyat l'interminable i dur campionat de dobles de Catalunya, la Irina és considerada la millor tennista de Mataró.
- El meu cosí és tan graciós... Els homes de la casa sempre riem dels seus acudits, en canvi, a les dones de casa no els hi fan cap mena de gràcia... **(8)**
- És un home molt atent perquè obre la porta a les dones. **(9)**
- En Roger ha acabat el partit avergonyit perquè l'ha guanyat una noia. **(10)**

Aquest és el model que s'ha lliurat a l'alumnat de 1r. Les oracions que contenen idees micromasclistes segons la proposta de Bonino i l'assoliment popular del concepte estan numerades per ordre a fi d'aclarir els resultats en percentatges, que estan relacionats amb la numeració. Les úniques que es regeixen pel concepte original de *micromasclismes* són la 3a i la 5a, que podrien encaixar en un context de relació amorosa. Així que, "El nou xicot de la Júlia està fart d'ella perquè, segons ell, "és una figaflor amb la pell massa fina que es queixa per tot'" i "No discuteixis. Calladeta estàs més maca" són de naturalesa semblant; amaguen un principi de micromasclismes encoberts: la desautorització, a través de la qual es menyspreen els raonaments i retrets de la dona pel que fa al sistema androcèntric, infravalorant-la i humiliant-la. Implícitament, les afirmacions remetent a l'apel·lació a la "superioritat" de la "lògica masculina", principi dels micromasclismes coercitius, en què els únics judicis vàlids són els de l'home. A més, la 5a frase es pot interpretar també com un *manterrupting*; l'habitual fet d'interrompre les dones mentre parlen, com si la seva opinió fos insignificant.

La resta contenen idees micromasclistes segons l'accepció comú del terme i, en la 2a, es pot advertir –encara que la teoria no s'hagi pres com a model— un dels tres principis del sexisme benèvol: el paternalisme protector, basat en l'atroç creença de la debilitat femenina.

5.1.3. Desenvolupament

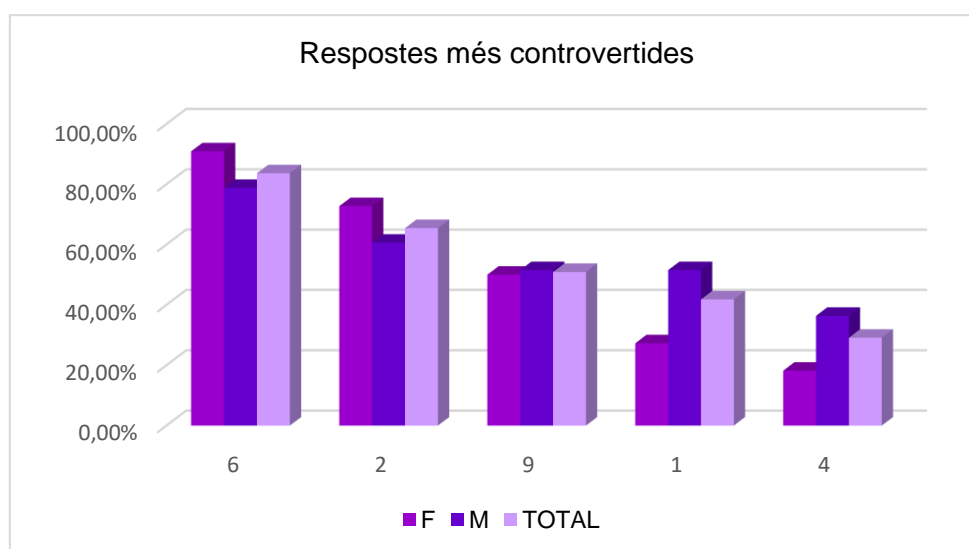
El dimecres dia 28 d'octubre a la tarda es va realitzar l'experiment amb les dues classes de 1r. La Covid va dificultar la tasca, ja que es va haver de realitzar via *Meet*, el que impossibilità iniciar un debat per fer-los qüestionar-se tant les opinions alienes com les seves. Únicament se'ls va fer entrega del document amb les oracions sota la premissa que estaven col·laborant en una recerca sobre l'adjectiu i, en acabar la

classe, van ser recollits per analitzar-los, tot agrupant-los sense fer distinció entre els dos grups.

5.1.4. Resultats

- Quantitatius

Frases mM/Gènere	F				M				TOTAL
	V	F	NP	TOTAL	V	F	NP	TOTAL	V
1	27,27%	63,63%	9,09%	100%	51,51%	42,42%	6,06%	100%	41,81%
2	72,72%	22,72%	4,54%	100%	60,60%	24,24%	15,15%	100%	65,45%
3	27,27%	63,63%	9,09%	100%	39,39%	48,48%	12,12%	100%	34,54%
4	18,18%	72,72%	9,09%	100%	36,36%	57,57%	6,06%	100%	29,09%
5	50%	40,90%	9,09%	100%	45,45%	39,39%	15,15%	100%	47,27%
6	90,90%	4,54%	4,54%	100%	78,78%	12,12%	9,09%	100%	83,63%
7	13,63%	81,81%	4,54%	100%	15,15%	69,69%	15,15%	100%	14,54%
8	31,81%	63,63%	4,54%	100%	42,42%	51,51%	6,06%	100%	38,18%
9	50%	40,90%	9,09%	100%	51,51%	42,42%	6,06%	100%	50,90%
10	18,18%	81,81%	0%	100%	24,24%	69,69%	6,06%	100%	21,81%
TOTAL	40%	53,63%	6,36%	100%	44,54%	45,75%	9,69%	100%	42,72%

El gràfic anterior només mostra els resultats més pertinents per ser analitzats en aquesta recerca.

Malgrat que hi ha més nois que noies a ambdues classes, els resultats demostren que, amb un 44,54% vers un 40%, més nois estan d'acord amb les afirmacions

micromasclistes i, per la qual cosa, perpetuen el masclisme. Les noies, però, no queden exemptes de responsabilitat, ja que les seves dades no s'allunyen tant de les masculines.

És remarcable, però, aprofundir en alguns comentaris crítics redactats amb les ulleres liles. Aquests són alguns exemples dels nois: “és falsa [la declaració 10] perquè no tindria que estar avergonyit perquè una noia li hagi guanyat” o “això [l’afirmació 4] em sembla malament perquè no li diguin res als nois però a les dones sí” i, en referència a l’oració 7, “aquesta persona té dret a seure com ella vulgui”. “[L’afirmació 8 és falsa] perquè segur fa chistes machistas o que poden ofendre a les noies” i, sobre la declaració 5: “tens tot el dret a discutir siguis dona o no, igual que els homes fan unes coses donç les dones també podem” són dues observacions feministes per part de les noies.

En vista general, s’adverteix clarament que l’oració 6 és amb la que més coincideixen tots dos gèneres amb un 83,63%: les noies amb un 90,90%, justificant-ho amb declaracions com aquesta: “Crec que és veritat perquè sempre s’ha d’ajudar a les mares” i els nois amb un 78,78%, resultats que han estat una sorpresa, ja que s’ha fet un ressò considerable en relació al terme *ajudar* amb la connotació que les tasques domèstiques són de la mare i les altres persones que hi viuen només en realitzen una petita part, el que sembla que no ha estat assolit encara. D’aquesta manera, *ajudar* s’hauria de substituir per *realitzar/fer feina de la llar*, entre d’altres opcions.

La segona amb percentatges més alts (65,45%), amb què els dos gèneres tornen a coincidir, és l’afirmació 2, que té relació amb el paternalisme protector del sexisme benèvol i, per tant, amb la idea que les dones són més dèbils i necessiten un home que les protegeixi. En aquest cas les noies, sobtadament, s’hi han mostrat més favorables amb un 72,72% vers un 60,60% masculí i, a més, una d’elles ho afirma al·legant que “és la seva germana i la de defendre si o si” però, tot i així, una altra deixa entreveure un índex feminista apuntant que “si ja es gran tindria que deixar que es defensi sola”.

Amb un 50,90% general (50% femení i 51, 51% masculí), la tercera declaració amb més vots favorables és la 9 que, com l’anterior, recau en la concepció paternalista que la dona és dèbil i no té habilitats per res més que cuidar de les filles i la llar i, és reforçada amb justificacions masculines com aquesta: “un home sempre ha d’obrir la porta”. Això no és tot, però; les noies també declaren que “els homes sempre han de comportar-se bé amb les dones han de ser amables, simpàtics...”. Amb aquesta

crítica la recerca no es refereix a què els homes no han de tractar bé les dones, però no pel fet de ser dona han de tractar-les amb condescendència, sinó com una igual.

Crida l'atenció, a més, la gran bretxa que separa els percentatges femenins i masculins respecte les declaracions 1 i 4.

Pel que fa a la 4, un 36,36% de nois hi coincideixen respecte un 18,18% de noies, justament el doble, el que significa que responen als estereotips de bellesa femenina que conceben els pèls corporals en les dones com quelcom repulsiu.

Respecte l'afirmació 1, els nois les noies hi estan d'acord amb un 27,27%, afirmant que "sempre les típiques populars son aixins", contra un 51, 51% masculí, gairebé el doble. Tanmateix, un dels nois garanteix haver estat testimoni d'alguna situació en què la noia popular no hagués actuat correctament i, de manera indeguda, ja generalitza a favor del masclisme. *Bruixa* se sol utilitzar per insultar algú de gènere femení com si fos una mala persona, per contra, la versió masculina (*bruixot*) no es considera pejorativa. Així mateix, no s'ha d'oblidar que el terme *bruixa* ha patit una injusta distorsió, ja que històricament eren dones amb grans coneixements herbolaris que posaven en pràctica com a curanderes i que, a causa del rebuig social, van ser perseguides durant la caça de bruixes a finals de l'Edat Mitjana, concretament desencadenada el 1484. El fet d'insultar qualsevol amb el mot *bruixa* és, doncs, una actitud masclista inconscient perquè en la nostra cultura està acceptat i segurament poques persones s'ho hauran plantejat.

En total, menys de la meitat de l'alumnat (42,72%) ha coincidit amb les afirmacions micromasclistes. Així i tot, és una xifra massa elevada.

Finalment, s'han invalidat algunes respostes (NP) per no haver estat contestades o per l'evidència de no haver entès l'activitat.

- Qualitatius

El segon experiment va possibilitar iniciar una conversa sobre les situacions masclistes que vivim quotidianament a partir de les frases de creació pròpia. Durant la classe, una alumna va comunicar a la professora el seu desconcert i la ràbia que va sentir mentre feia l'activitat, ja que trobava que moltes frases eren masclistes. Tot seguit, la va enviar on jo era i em va preguntar si estava fent una recerca sobre el masclisme camuflant-lo amb l'excusa de treballar l'adjectiu –justament la intenció de

l'experiment—. La pregunta em va deixar atònita; no esperava que ningú se n'adonés. Poc després, la professora va portar dues noies i dos nois més i se'ls va preguntar què n'opinaven de les fases. Després d'haver escoltat l'opinió de la seva companya més astuta, els nois van contestar: "són una mica masclistes" i automàticament ella va exclamar: "una mica només?!". Llavors se'ls va revelar la verdadera naturalesa de l'experiment i es va crear debat feminista. Al principi totes les persones es mostraven receloses, sobretot els nois, però poc a poc van anar sentint-se més segures de compartir les seves opinions i, per les seves reaccions i participació activa, és evident que van gaudir-ne.

Convé ressaltar que, quan se'ls va preguntar per l'afirmació 6, no van saber detectar què hi havia de masclista sinó que la van assolir amb total naturalitat, el que requeria una explicació. Just després es va parlar del repartiment de tasques i van coincidir en què a casa seva era prou equitatiu. Un dels nois, però, amb la típica excusa micromasclista: "com el meu pare té molta feina...", va justificar una mancança del seu pare relacionada amb les tasques domèstiques. A partir d'aquí es van començar a confessar situacions que havien viscut o conegut i s'hi van posicionar, sempre en contra del masclisme.

5.1.5. Conclusions

Encara que més alumnes s'hagin manifestat en contra de les afirmacions, que un 42,72% s'hi hagi mostrat favorable indica que el masclisme encobert està molt present en la societat i que encara queda una gran tasca de conscienciació per fer. Els resultats qualitius i algunes justificacions demostren que la hipòtesi inicial: "[la majoria de persones preadolescents] no són tan crítiques com per haver format una opinió sòlida i argumentada al voltant d'un tema cabdal" no és del tot verídica, ja que en alguns casos s'ha advertit el contingut masclista de les oracions i, en un d'excepcional, l'objectiu de l'experiment. En efecte, quan s'ha parlat obertament del tema, el grupet de cinc alumnes ha sabut assenyalar els micromasclismes en la majoria de situacions. Per tant, es pot afirmar que tenen la llavor per cultivar la consciència feminista.

5.2. 4t d'ESO

5.2.1. Descripció

L'experiment a 4t d'ESO s'emmarca dins la unitat didàctica de l'argumentació. Sota la premissa de buscar els millors arguments per posicionar-se respecte el moment en què una parella es planteja formalitzar una relació amorosa, un tema que permet diversos punts de vista, es visionaran dos capítols de dues *sitcoms* d'èxit: *Friends* (T:6, C:25) i *The Big Bang Theory* (TBBT) (T:11, C:1).

Primer es caracteritzarà el gènere audiovisual de la *sitcom* i els punts en comú d'aquestes dues. Amb l'excusa d'observar la conducta dels personatges, el tractament que donen al tema de comprometre's, i mirar d'establir si els deu anys que distancien les dues sèries representen una evolució en la mentalitat dels personatges, s'analitzarà si l'alumnat és capaç de trobar els micromasclismes d'ambdós capítols.

5.2.2. Llistat de micromasclismes

A continuació es presenta el llistat d'exemples d'intervencions i situacions micromasclistes –segons l'accepció popular– que s'han detectat en ambdós capítols de les *sitcoms*.

Friends

-Richard (a la Monica): “Y si me juras que [Chandler] es hetero te crearé.” Pretenen fer gràcia ridiculitzant en Chandler pel fet d'actuar de maneres que social i culturalment es consideren femenines.

-Gelosia de la Phoebe i la Rachel cap a la Monica.

-En Joey com a home que no cessa d'afalagar les dones sense pensar en la seva sensibilitat.

-La Phoebe i la Rachel posen sobre la taula la idea del “suplent” i fan tractes amb en Joey i en Ross per no acabar essent “solterones”.

-La bogeria de la Monica pel matrimoni: “mantengo una relación [amb en Chandler] que no tiene futuro.” No concep altres opcions que no siguin casar-se i tenir descendència. Es planteja, fins i tot, deixar en Chandler, a qui estima, per en Richard, que li proposa tot el que ella desitja.

-Chandler: “Voy a ir a verle [a en Richard] y le partiré la cara.” Horrible idea de mascle protector.

-Monica: “[Vull algú] que veng a mi trabajo a decirme que me quiere.” Amor romàntic.

-Chandler (a en Richard): “¿No le dijiste a mi novia que la querías?” Actitud de mascle protector.

-Chandler (a en Richard): “Has hecho que mi novia pensara.”

-Chandler (sobre la Monica i ell): “Estamos hechos el uno para el otro.” Amor romàntic.

-Monica (a en Chandler) plorant: “Hay una razón por la que las chicas no hacemos esto [demandar matrimoni].” Idea que les dones són dèbils i ploramiques i, per tant, no poden demandar matrimoni.

The Big Bang Theory

-Penny (a en Sheldon): “¿Se lo preguntas [si s’ha de casar amb l’Amy] a Stephen Hawking y no a su padre?”

-Bernadette: “Howard se lo tomará muy mal [que està embarassada].”

-Raj (a la doctoranda): “Podría darte otra oportunidad para salir conmigo.” El fet d’insistir-hi tant quan ja s’ha rebutjat la seva oferta.

-Sheldon (a l’Amy): “Uy, estás machacándome. Parece que ya estamos casados.” Estereotip de la dona com a bruixa manaire.

-Howard: “¿Preparo yo la cena?”

-Howard (a la intervenció de la Bernadette: “hay algo que quiero enseñarte”): “Si es como se hace la cena me vendría genial.”

-Ridiculització d’en Raj pel fet de tenir gustos i actituds que social i culturalment es consideren de dona.

-Amic de l’Amy: “Lo que nos encanta es conocer al hombre [Sheldon] que ha pescado esta mujer [Amy] tan brillante.”

-Sheldon: “¿Empezamos por mi trabajo?” En Sheldon monopolitza el tema de la conversa: ell, menyspreant els èxits de l’Amy.

-Howard (parlant de la Bernadette): “Y una sugerencia de sexo de consolación que no sentó bien aunque no pueda quedarse embarazada.” Indignat perquè la Bernadette no va voler mantenir relacions sexuals.

-Bernadette: “Digo muchas locuras. Estoy embarazada y son las hormonas.” Desautorització a si mateixa per estar embarassada.

-Bernadette (a la Penny): “¡Hazlo! ¡Ten un bebé! ¡Hazlo!” Pressió perquè quedi embarassada.

5.2.3. Desenvolupament

L'experiment es va realitzar durant la sessió número 30, quan l'alumnat ja tenia tots els coneixements necessaris i continuava practicant per millorar la construcció dels arguments.

El dimecres 4 de novembre es va intentar dur a terme a 4t d'ESO B, però la visualització va ser impossible degut al bloqueig de les plataformes en el projector de l'aula. Es van cercar altres alternatives però tampoc no hi havia cap capítol sencer *online* d'accés legal i, com a dificultat afegida, la Covid, ja que, a causa de les mesures sanitàries, no es va poder utilitzar cap altre espai.

El dimecres 4 de novembre a 4t d'ESO C el visionat va ser un èxit. Aquest grup classe no té canó de projecció, sinó una *SmartTV*. Entre la classe de dimecres i la de dijous 5 es van poder veure els dos capítols, comentar-los per separat i fer la comparativa entre ells i amb la realitat.

El dimecres 4 de novembre també es va realitzar l'experiment a 4t d'ESO A. El projector de l'aula va permetre visionar el capítol de *Friends*, que es va haver de veure, però, entre la sessió de dimecres i la de divendres 6. Les classes amb aquest grup són més curtes i no va haver-hi temps per passar el capítol de *TBBT*. D'aquesta manera, no es va fer la comparació sinó que es va analitzar únicament el capítol de *Friends*.

5.2.4. Resultats

No s'aprecien diferències notables entre els comentaris dels grups A i C pel que fa a comparar la ficció televisiva i la realitat. Ambdós grups coincideixen en què l'entorn social crea expectatives de casament com a via de la felicitat completa, tant a les sèries com a la vida, però que les sèries exageren la realitat; en part perquè busquen fer gràcia. Malgrat això, defensen que les persones espectadores s'hi senten identificades.

Pel que fa al grup que va poder veure les dues sèries, es poden resumir les intervencions en què: els 10 anys que les diferencien introdueixen canvis; la segona sèrie s'ajusta més a la realitat actual i estan d'acord en què a *TBBT* el prometatge i el casament és una opció (doctoranda davant l'oferta d'en Raj vs. Monica), i les noies poden portar la iniciativa en la relació, encara que no en el moment de la proposició

de matrimoni (l'Amy amb en Sheldon i la doctoranda).

De resultes d'això, s'hi donen comentaris més igualitaris i menys estereotipats respecte els rols de gènere i les convencions socials, com casar-se per tenir una parella estable. També, que les persones no en necessiten una altra per sentir-se completes. No obstant això, no hi ha cap esment al no-binarisme de gènere i a la no-monogàmia i, per tant, a cap altre model de parella/família no-normatives. Tampoc s'al·ludeix al masclisme i, fins i tot, s'evidencia que no diferencien els termes *masclisme* i *sexisme*, atès que es fa referència a aquest últim concepte per rebaixar la gravetat de l'assumpte. A més, els micromasclismes han passat totalment desapercebuts perquè no se n'ha fet cap menció.

En canvi, l'altre grup, tret d'algunes persones que defensen que no cal parella per sentir-se plena, accepten de bon grat els ideals socials que les empeny a esperar la proposta matrimonial en el cas de les noies, moltes de les quals revelen fins i tot que ja saben com serà el seu casament i, en el cas dels nois, es resignen davant les ostentoses propostes, adaptant-se als rols de gènere. De fet, asseguren que el fet de contraure matrimoni suposa una concepció diferent segons el gènere: per a ells és un pla de vida i per a elles una il·lusió. Tanmateix es culpabilitzen els mitjans audiovisuals com a responsables d'aquest deliri pel casament, el que demostra la seva consciència davant la submissió de l'estereotip. Ni tan sols es menciona el masclisme.

5.2.5. Conclusions

Tenint en compte els resultats, ambdues classes coincideixen bastant en les opinions i comentaris respecte les conductes dels capítols de les sèries. A 4t d'ESO A, l'alumnat respon a un patró més conservador i estereotipat en adherir-se als rols de gènere tradicionals. A 4t d'ESO C, tot i sentir-se la paraula *masclisme*, no s'hi han generat massa opinions; llavors es pot afirmar que, entre els grups A i C, no hi ha una gran conscienciació pel que fa a l'opressió de les dones, i menys encara sobre una forma de masclisme més encoberta com ho són els micromasclismes, ja que no es va detectar cap situació de les descrites. En les seves intervencions, de fet, s'hi troben moltes actituds d'aquest tipus, com la concepció sobre el que anomenen "quedar-se sola", que al·ludeix a una situació miserable i negativa; contemplant com a única via el matrimoni i, les persones més progressistes, la convivència en parella.

5.3. 1r de Batxillerat

5.3.1. Descripció

Amb l'excusa de practicar per a l'examen trimestral de llengua castellana, a 1r de Batxillerat es durà a terme un experiment ajustat a l'anàlisi semiòtica i pragmàtica d'un eslògan, el que permetrà comprovar si l'alumnat és crític en quant al masclisme quotidià sense propiciar un biaix de desitjabilitat social, atès que no sabran que estaran participant en un experiment i hauran de resoldre l'activitat de la millor manera possible per afavorir els seus resultats acadèmics.

El format serà el d'un examen habitual amb preguntes de tot tipus, entre les quals es trobarà el cartell publicitari dels *Coco Pops*, eslògan del qual s'ha traduït de la llengua anglesa ²³ a la castellana per tal que l'alumnat l'analitzi.

Il·lustració 2: Cartell Coco Pops traduït

5.3.2. Desenvolupament

L'experiment només es va realitzar a 1r de Batxillerat A el dijous 12 de novembre degut a què la programació no va permetre fer-lo abans i, el divendres, el grup B havia de fer classes telemàtiques, cosa que ho impossibilitava. Tanmateix, en vista dels resultats, es va desestimar l'opció de preparar-lo per a la següent sessió.

5.3.3. Resultats i conclusions

Els resultats obtinguts revelen que el masclisme subtil és molt poderós, atès que absolutament ningú ha percebut que l'eslògan "Les encanta a los niños. Aprobada

²³ *Coco Pops*. "IMPROVED RECIPE. LOVED BY KIDS. APPROVED BY MUMS."

por las madres” conté dues idees micromasclistes. Per una banda, el fet d’usar el masculí com a genèric (“niños”) i esperar que tots els gèneres s’hi identifiquin no només perpetua la invisibilitat de la dona –i, per tant, el masclisme— sinó que també oprimeix els col·lectius de gènere no-binari. D’altra banda, apel·lar al públic perquè compri el producte prenent la figura de la mare com a únic model immortalitza els rols de gènere. De fet, la majoria coincideix en què això dona seguretat al producte i a la marca, ja que certifica la seva qualitat expressant “que la receta es buena como la de las madres” i que, a més, “es muy buena estrategia de marketing pues, ellas serán quiénes compren el producto”. D’aquesta manera, a banda d’assolir acríticament el masclisme, també el reforcen amb els seus arguments.

5.4. Professorat

En aquesta recerca també s’han volgut recollir actituds masclistes inconscients per part del professorat per ratificar que totes les persones, sense importar l’edat, caiem en la trampa dels micromasclismes. Així que, en comptes de fer-los un estudi com a les persones estudiants, s’han pres nota d’alguns comentaris que han fet a les aules o, fins i tot, en converses amb l’alumnat.

Aquestes són algunes declaracions del professorat que palesen la vigència del masclisme invisible:

- “Sí, senyor”, afirmació que connota la submissió de la dona a l’home;
- “malparit”, insult que remet a les condicions en què la dona (normalment, encara que també hi ha homes trans que pareixen) pareix;
- “home significa ésser humà perquè en llatí “*homo, hominis*” és el que vol dir”, esgarrifosa declaració que al·ludeix al significat antic de la paraula original que ha evolucionat però que, encara i així, se’ns imposa a les dones;
- “suposo que passarà aquesta mania [de parlar en femení]”, confessa un professor apuntant que es pretén “compensar” per tots els segles que s’ha parlat en masculí. Realment, no es pretenen compensar les discriminacions del passat sinó evitar-les en l’actualitat, incloent les dones i persones de gènere no-binari en l’imperfecte llenguatge, sota el referent de “persona”;
- “el llenguatge és així; el masculí plural ens representa a tothom”, que el llenguatge s’hagi creat d’aquesta manera no significa que sigui just. Si alguna persona no s’hi sent representada és que hi ha quelcom a millorar;
- “estic fins als ous/collons”, pronunciat per una dona;

- “si no és conscient no és masclisme perquè no puc fer-hi res”, justament la inconsciència és l’enemiga, perquè, com apuntava Sòcrates amb l’intel·lectualisme moral, el coneixement és determinant per actuar correctament. D’aquesta manera, si s’educa conscienciant sobre actituds masclistes encobertes, més se’n podran evitar;
- “l’Angela Merkel fa por”, típic al·legat del masclisme a una dona poderosa, que mai o gairebé mai va dirigit a un home;
- “noies llestes”, adjectiu que connota menyspreu;
- “yo quería unas niñas finas y delicadas”;
- “us ho heu de prendre amb humor [les bromes masclistes]”, hi ha temes amb els quals no s’hi pot fer broma perquè es pot ferir la sensibilitat d’algunes persones, com ho és l’opressió que vivim les dones.
- A més, dir home com a mot crossa quan es parla amb una dona i considerar la bellesa com la qualitat fonamental que se li pot atribuir a una dona són actituds sovint adoptades pel professorat.

Per concloure, totes les afirmacions i comportaments del professorat confirmen que el masclisme subtil està present en la seva mentalitat i, per tant, en les aules i l’educació. Cal fer incís, però, en el fet que aquestes actituds són inconscients i, per tant, el professorat, de la mateixa manera que l’alumnat, les utilitza sense la pretensió de ferir algú.

6. Contra el masclisme: creant-ne consciència

A banda dels experiments, s’han analitzat els continguts i comentaris de dos vídeos publicats a la secció de *Micromachismos* de *elDiario.es*, que pretén “rastrear y denunciar los machismos cotidianos y tantas veces normalizados”²⁴, per comptar amb altres dades socials fora de l’entorn acadèmic.

Per una banda, s’ha analitzat el vídeo *#TúTambién puedes hacer algo para acabar con el machismo*²⁵ en què uns homes cèlebres de diferents àmbits (Joaquín Reyes, Nacho Vigalondo, Alberto Garzón, Guille Galván, Borja Sémper, Sitapha Savané, Ángel Gabilondo, Unai Sordo i Fernando Grande-Marlaska) reflexionen al voltant del masclisme denunciant situacions que vulnereu les dones, i de les quals en són participants. Reyes (actor) confessa que és “muy dado al *mansplaining*”, és a dir, el fet

²⁴ <https://www.eldiario.es/micromachismos>

²⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=GktglxCZoeY&t=6s>

d'explicar a una dona quelcom que segurament ja sap, apel·lant a la condescendència masculina. Tanmateix, Nacho Vigalondo (director de cinema) anuncia que ha "tardado bastante en darle voz a los personajes femeninos con la misma cantidad que a los personajes masculinos". Per últim, interpel·len tots els homes perquè deixin d'adoptar actituds masclistes amb el *hashtag* del títol seguit d'un exemple de micromasclisme com: "Tú también puedes decirle a un amigo que es un machista cuando utilice expresiones machistas", encoratjament per part d'Unai Sordo (líder sindical). Malauradament, el vídeo compta amb un nombre molt més elevat de *no-m'agrades* (1,9M) que de *m'agrades* (637), el que resulta inquietant.

D'altra banda, com a motiu del segon aniversari de la secció de *Micromachismos*, es grava el vídeo *¿No te ha pasado que...?*²⁶, que té 38M *m'agrades* i 5,1M *no-m'agrades*. Es pot afirmar, doncs, que aquest ha tingut més èxit que l'anterior, malgrat els comentaris negatius que ha rebut i que seran classificats més endavant. El vídeo presenta diverses situacions micromasclistes narrades pel testimoni d'uns homes i encapçalades per la qüestió que planteja el títol, amb la qual aconsegueixen captar l'atenció de les persones espectadores com "¿No te ha pasado que te tienen menos en cuenta en tu trabajo por tu condición de hombre?". A més, exemplifiquen algunes d'aquestes situacions amb retrets que sovint se'ls fa, concretament, "después de Navidad hay que quitarse unos quilitos de más" o "uy, qué mala cara tienes. Arréglate un poco" o, fins i tot, "a ver cuando te animas con los niños que se te pasa el arroz". Finalment, hi apareixen moltes dones que, amb la declaració "a mí sí", admeten que elles sí han estat víctimes de les discriminacions mencionades.

Malgrat la gran intenció dels vídeos, el públic no els ha rebut de bon grat, ans al contrari; els han criticat durament i, en la majoria de casos, sense justificar-se. Aquesta recerca ha decidit classificar-los per denunciar el masclisme a les xarxes i convèncer que el masclisme és present en la societat i la cultura.

²⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=WVRKdakH6fw>

Comentaris	#TúTambién puedes hacer algo para acabar con el machismo	¿No te ha pasado que...?
Humor i insults masculistes	<p>“Fondo negro y se enciende un foco.... parecen gente raptada y obligada a decir el discursito progre. Penoso.”</p> <p>“Vaya éxito el video, ¿eh? jejejeje Me alegra ver que cada vez son menos las personas que se dejan manipular.”</p> <p>“Criticar el uso correcto de la lengua española es algo muy feminista, bueno pues a partir de ahora yo me uno al grupo de lo subnormal y exijo que se me trate como a un "persono".”</p> <p>“Demasiados estrógenos en estos hombres.”</p> <p>“Vayan a inyectarse un poco de testosterona, dan vergüenza.”</p> <p>“#túTambiénPuedesSerUnPelele”</p> <p>“Enucos lloricas.”</p>	<p>“¿No te ha pasado que te da cringe este vídeo? ¿De verdad no te ha pasado?”</p> <p>“Vaya manginas [man + vagina] que son.”</p> <p>“Toser fuerte es un nuevo micro machismo ya que opacas el estornudo sutil de una dama y eso discrimina porque quieres parecer mas fuerte ante todos”</p> <p>“El vídeo se debe llamar sin huevos o aliados”</p> <p>“Micromachismos Macrogilipollecetes Sinónimos”</p>
En contra dels mM		<p>“¿No te a pasado que exageras cada estupidez que te pasa dándole una</p>

		<p>importancia que no tiene? ¿No? Pues a los que hicieron el video sí”</p> <p>“De "micro" nada, ésto es la representación del Machismo con mayúsculas.”</p> <p>“El micromachismo es una microtontería”</p>
<p><i>Matxirul·lus</i> (“home normalment, però no sempre, cishetero) que se sent còmode en el masclisme i no té cap intenció de revisar-se”²⁷)</p>	<p>“Lo siento pero el machismo funciona. Yo estoy aprendiendo a ser más machista y estos vídeos de hombreritos sumisos e humillados me animan más a ello.”</p> <p>“Cuanto más deis la brasa menos caso os haremos, que estamos ya hasta los huevos del "feminismo".”</p> <p>“En pocas palabras perdon por ser hombre.”</p>	<p>“Seguro que a la fea le gritan muchos piropos por la calle”</p> <p>“No te ha pasado que el 80% de los homicidios son contra tu sexo? (Hombres) A mí sí ARRIBA EL PATRIARCADO”</p>

²⁷ Olid, Bel. “Feminisme de butxaca”. p.124.

<p>Crítiques al feminisme</p>	<p>“El feminismo es el chiste mas grande contado en la historia de la humanidad!!!</p> <p>Que los disliked ganen a los likes quiere decir que porfin la sociedad tiene cerebro y se esta dando cuenta que el feminismo es cancer.”</p> <p>“El feminismo actual debería ser catalogado como nueva enfermedad mental...”</p>	
<p>Al·lusió a l'hembrisme, feminazisme... (contraris del masclisme, cosa que no existeix)</p>	<p>“esto es una vergüenza, cuanta hipocresia. no termino de acostumbrarme... esto hace mucho daño a la sociedad, y a el futuro de nuestros hijos. las supremacistas femeninas estáis perjudicando gravemente a vuestras propias hermanas de sexo.”</p> <p>“Más propaganda antihombres.... De verdad alguien se cree ya estás mentiras?”</p> <p>“El sexismo es bilateral. Y las mujeres ni son las víctimas de la sociedad, ni las mártires del sistema, ni las santas vírgenes de ningún cuento de hadas. Ya basta de tanto Hembrismo, ginocentrismo, y androfobia.”</p>	<p>“Para cuándo... micro feminazi?? Sería también bueno ver la otra versión”</p> <p>“Nuevo logro desbloqueado: Un vídeo machista (por tratar a la mujer como víctima) y hembrista (por hacer ver que el hombre no tiene problemas de discriminación)”</p>

<p>Negació del masclisme i victimisme</p>	<p>“En qué mundo viven estos tontos? hablan de machismo como si eso fuera real”</p> <p>“Yo creo que el ratio likes-dislikes es un síntoma de lo ajenos que vive esta gente al mundo real. Les han vendido la neurótica proyección del feminismo hegemónico que se cree que la familia media es todavía un costumbrista retrato de tradiciones misóginas y franquistas. Estáis haciendo el ridículo gratis.”</p> <p>"Cuando enuncio género femenino y la gente se sorprende" Normal, se llama aplicar correctamente el lenguaje, si hay SÓLO CHICAS se usa TODAS, si es mixto se usa TODOS. "Policía de chistes" Es que ustedes ven que TODO es MACHISMO, puedo decir "Hola!" y es machista porque invisibiliza los demás géneros, es que es ridículo.”</p>	<p>“ahahahah me encanta la forma en la cual victimizan a las mujeres dando ejemplos de los cuales generalizan a los hombres siendo que a los hombres tambien les pasan muchas de esas cosas "Das Asco" "Estas Gordo" "No sirves" no son cosas que solo les pasan a las mujeres incluso he conocido mijeres igual o peor de lo que ponen a un hombre en este video pero claro eso no importa porque aqui estamos tratando de actuar a favor de la minoria diganme... minoria en que?”</p> <p>“Si, si me ha pasado. Mira, llevando a mi hija al pediatra, las indicaciones se las dan a la madre.”</p>
---	--	--

Convé ressaltar que, desgraciadament, s'hi han trobat pocs comentaris elogiant els vídeos i, de fet, els positius són d'usuàries dones. Malgrat tot, hi ha moltes dones que els critiquen. Aquests comentaris, absolutament hostils, posen en evidència que el masclisme explícit, de la mateixa manera que l'encobert, és una realitat social i cultural vigent avui dia i, el més important; la situació és alarmant i és vital crear-ne consciència per tal d'exterminar-lo.

V. CONCLUSIONS

Pel que fa a l'àmbit acadèmic, s'ha pogut certificar que el masclisme més subtil passa desapercebut i que totes les persones, de forma inconscient, el perpetuen, tant l'alumnat com el professorat. Cal mencionar, però, que l'experiment de 1r d'ESO prova que han estat el grup més crític amb els micromasclismes.

Respecte l'alumnat, a 1r d'ESO, malgrat haver-hi un 42,72% de noies i nois que s'han mostrat favorables a les afirmacions de masclisme ocult, xifra considerablement elevada tenint en compte l'auge del feminisme, es pot afirmar que, degut a les afirmacions en contra del masclisme i el grup de discussió de cinc alumnes, hi ha un terreny ben llaurat per educar en consciència feminista que, si s'aprofités, es podrien fer avenços socials relatius a la mentalitat masclista d'aquest jovent i l'impacte que podrien tenir en les persones del seu entorn.

A 4t d'ESO, s'adverteix un retrocés respecte 1r: els resultats demostren que l'alumnat accepta els estereotips i rols de gènere binaris imposats en el relatiu al matrimoni i les relacions de parella, i n'és conscient. A més, com que no són persones capaces de detectar ni tan sols el masclisme —mencionat únicament en una de les classes i una vegada—, tampoc no han trobat cap de les situacions descrites com a micromasclistes (segons l'accepció popular) de les sèries. Això es deu a què els hi sembla normal, el que resulta esfereïdor, ja que la causa d'aquesta normalitat és la vigència del masclisme en la societat i cultura occidental —i arreu del món—.

1r de Batxillerat també corrobora que el masclisme encobert està normalitzat en l'imaginari col·lectiu occidental, ja que cap estudiant ha advertit que l'eslògan de Coco Pops eternitza els rols de gènere binaris i la invisibilitat de la dona, ans al contrari; els han justificat.

Pel que fa al professorat, també perpetua el masclisme amb actituds i comentaris inconscientment desfavorables cap al gènere femení, el que és infortunat, ja que tenen la gran responsabilitat d'educar persones compromeses amb el món i transmetre uns valors, entre els quals s'hi troba el feminisme. No obstant això, eduquen en micromasclismes implícitament, atès que l'alumnat va assimilant com a

normals les situacions que viu. S'ha de mencionar, tanmateix, que el professorat només n'és una mostra i que aquestes situacions es donen de manera inconscient.

D'altra banda, s'ha avaluat el panorama a les xarxes socials, que és deplorable, ja que, a partir dels vídeos feministes de la secció *Micromasclismos* de *elDiario.es*, s'ha comprovat que la societat no només accepta i perpetua els micromasclismes sinó que en molts casos també és hostilment masclista i, fins i tot, misògina.

A banda dels experiments i l'anàlisi dels vídeos, la recerca qualifica els micromasclismes de dinàmics pel seu caràcter mutable: quan s'evidencien, deixen de ser micromasclismes per convertir-se en masclisme explícit, el que permet que se'ls eviti. I, a més, en aquest treball es considera que el mot *micromasclismes* és eteri des que Bonino escollí el prefix *micro* (del grec, *mikrós*²⁸: petit) per a la seva denominació, tot defensant que no són petits i, per tant, tampoc menys importants sinó més perillosos per la seva acceptació social i cultural. Tanmateix, la teoria requereix una actualització, justament pel seu dinamisme i, a causa d'això, la societat ha dotat el terme d'un altre significat –masclisme encobert exercit per persones de tots els gèneres—, que és el que la recerca proposa en vista de la situació actual, en què tant els gèneres binaris com no-binaris donen suport al masclisme de forma inconscient.

També convé fer èmfasi en què el sexisme ambivalent de Fiske i Glick és un terme confús com els micromasclismes, ja que en aquest cas s'utilitza com a sinònim del masclisme, degut a què en la llengua anglesa es parla de *sexism* i no de *male chauvinism*, malgrat no són el mateix. En definitiva, *sexisme* és un eufemisme que divideix la societat per sexes i, per tant, margina les persones trans i, de fet, en l'experiment de 4t s'utilitza justament per a rebaixar la importància que té l'assumpte.

Altrament, aquest estudi conclou que les teories del sexisme benèvol i els micromasclismes són de naturalesa afí, ja que descriuen situacions masclistes amagades i quotidianes. Per una banda, els micromasclismes segons Bonino se centren en les relacions de parella, a diferència del sexisme benèvol, que recull afirmacions infundades sobre els dos sexes normatius –femení i masculí— i actituds de superioritat masculina vers les dones. A més, els micromasclismes eternitzen el masclisme i el sexisme benèvol reforça l'hostil i el masclisme.

²⁸ <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0194233.xml>

Amb els resultats obtinguts dels experiments, es pot afirmar que la hipòtesi inicial “totes les persones adoptem conductes masculistes encobertes encara que tinguem uns ideals totalment antagònics” és verídica, ja que moltes de les persones participants de l'experiment es declaren obertament feministes i això no les eximeix de responsabilitat. D'aquesta manera, sense adonar-se'n, perpetuen el masclisme, el que es correspon amb la hipòtesi: “el fet d'actuar inconscientment discriminant el gènere femení és una de les causes que no ens permet combatre el masclisme”, també veraç, atès que el masclisme afecta a tota la societat i aquesta assegura la seva vigència a través de conductes micromasclistes. Per últim, “el llegat cultural i social i l'educació són els motius pels quals encara es discrimina la dona” no s'ha pogut demostrar del tot, però és evident que l'educació, la cultura i la societat juguen un paper decisiu en l'imaginari col·lectiu occidental, ple de masclisme encobert.

Definitivament, s'ha pogut extrapolar mitjançant els experiments que, tal i com plantejava la premissa principal de l'estudi, totes les persones adoptem conductes masculistes inconscientment perquè la cultura i societat occidentals són androcèntriques i, desgraciadament, aquestes actituds aparentment innòcues perpetuen el masclisme. Per tant, s'ha de crear consciència sobre els micromasclismes perquè es converteixin en masclisme evident i així anar erradicant-lo progressivament.

AGRAÏMENTS:

Aquesta recerca no es podria haver realitzat sense la gran ajuda i paciència de la meua tutora Sílvia i la col·laboració de la Carmen amb l'experiment de 1r d'ESO. També vull agrair a totes les persones que han estat fent-me costat en aquests moments tan difícils pel seu suport i afecte. Gràcies.

VI. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Ardévol Mallof, C. (07 / 03 / 2020). Diccionari feminista: més de cent paraules imprescindibles. *VilaWeb*. (Consultat el 28 d'octubre de 2020).
- Barreto, M. E. (2010). How Nice of Us and How Dumb of Me: The Effect of Exposure to Benevolent Sexism on Women's Task and Relational Self-Descriptions. *Sex Roles* 62, 532–544. (Consultat el 18 de juliol de 2020).
- Bonino Méndez, L. (1998). Micromachismos: la violencia invisible en la pareja. 1-19. (Consultat el 2 de juny de 2020).
- Bonino Méndez, L. (1999). Las microviolencias y sus efectos: claves para su detección. *Revista Argentina de Clínica Psicológica*, VIII, 221-233. (Consultat el 19 de juliol de 2020).
- Bonino Méndez, L. (2017). Micromachismos, 25 años después . Algunas reflexiones. *Pikara Magazine*. (Consultat el 29 de juliol de 2020).
- Castañeda, M. (2002). *El machismo invisible regresa*. México: Penguin Random House Grupo Editorial México. (Consultat el 29 de juliol de 2020).
- Daros, W. R. (2014). La mujer posmoderna y el machismo. *Franciscanum* 162, Vol. lvi , 107-129. (Consultat el 3 de juliol de 2020).
- Expósito, Moya, Glick, F. M. P. (1998). Sexismo ambivalente: medición y correlatos. *Revista de Psicología Social*, 159-169. (Consultat el 30 de maig de 2020).
- Ferrer, P. V. (2008). Los micromachismos o microviolencias en la relación de pareja: Una aproximación empírica. *Anales de psicología* vol. 24, nº 2, 341-252. (Consultat el 15 de juliol de 2020).
- Gencat*. (17 / 02 / 2020). Recollit de <https://web.gencat.cat/ca/actualitat/detall/La-bretxa-salarial-se-situa-en-el-23> (Consultat el 30 de setembre de 2020).
- Gencat*. (2020). Recollit de https://interior.gencat.cat/web/.content/home/030_arees_dactuacio/seguretat/violencia_masclista_i_domestica/estadistica_sobre_violencia_masclista_i_domestica/dades_violencia_masclista_dones/any_2020/Dades-VM_2020.pdf (Consultat el 10 de novembre de 2020).

Olid, B. (2017). *Feminisme de butxaca: kit de supervivència*. Barcelona: Angle Editorial. (Consultat el 5 d'octubre de 2020).

Polo Sabat, C. (18 / 02 / 2017). Misoginia internalizada: cuando las mujeres somos cómplices de nuestra propia opresión. *La Vanguardia*. (Consultat el 3 de novembre de 2020).

Stephen E. Kilianski, L. A. (1998). Wanting It Both Ways: Do Women Approve of Benevolent Sexism? *Sex Roles, Vol. 39*, 333-352. (Consultat el 24 de juliol de 2020).

VII. ANNEX I

Reorganització dels micromasclismes segons Bonino²⁹

1. Coercitius/directes

- Intimidació
- Control dels diners
- Ús expansiu-abusiu de l'espai i del temps per a si mateix
- Insistència abusiva
- Imposició de la intimitat
- Apel·lació a la "superioritat" de la "lògica" masculina
- Prendre o abandonar el control de la situació sobtadament

2. Encoberts/indirectes

- Creació de la falta d'intimitat
 - Silenci
 - Aïllament i imposició de límits
 - Avarícia de reconeixement i disponibilitat
 - Inclusió invasiva de tercers
- Seudointimitat
 - Comunicació defensiva-ofensiva
 - Enganys i mentides
- Desautorització
 - Desqualificació-desvaloració
 - Culpabilització/inocentització
 - Negació d'allò positiu
 - Conclusió amb tercers
 - Microterrorisme misogin
 - Autoalabances i autoadjudicació
- Paternalisme

²⁹ Bonino, Méndez, Luis. "LAS MICROVIOLENCIAS Y SUS EFECTOS: Claves para su detección". Artículo publicado en 1999 en Revista Argentina de Clínica Psicológica, VIII, p 232-233.

- Manipulació emocional
 - Dobles missatges afectius/agressius
 - Empipament

- Autoindulgència i autojustificació
 - Fer-se el beneit
 - Imperícia i oblit selectius
 - Comparació avantatjosa
 - Minusvaloració dels propis errors

3. De crisi

- Hipercontrol
- Seudosuport
- Resistència passiva i distanciament
- Defugir la crítica la negociació
- Prometre i fer mèrits
- Victimisme
- Prendre's un temps
- Fer llàstima

4. Utilitaris

- Autoexclusió de les tasques domèstiques
 - No-implicació
 - Seudoimplicació
 - Implicació avantatjosa

- Aprofitament i abús de la capacitat de cura femenina
 - Maternalització
 - Delegació del treball, de vincles i persones
 - Requeriments abusius solapats
 - Amistat paternal
 - Evitació de la reciprocitat

VIII. ANNEX II

Exemples de micromasclismes segons l'accepció popular

- Ús del masculí com a genèric
- Insults com calçasses, nena, gallimarsot, bruixa...
- Distingir entre senyora si s'està casada i senyoreta si no s'està
- Criticar una dona pels seus pèls corporals o sentir-se avergonyida pels propis pèls
- Sentir vergonya per parlar de sexe obertament si s'és una dona
- Defensar els acudits masclistes al·legant que és humor
- Sentir pena per una dona soltera de més de 30 anys
- jutjar una dona per no reduir la seva jornada laboral després de tenir criatures
- Sentir vergonya per parlar de la menstruació obertament o rebutjar-la
- Utilitzar home o mascle com a mot crossa quan es parla amb una dona
- Insistir a una dona quan ja ha dit que no
- El fet que el pare porti la filla a l'altar
- El fet que un home preguntí a una dona: "et poso la rentadora?" com si es tractés de quelcom únicament de la dona
- El fet que un home afirmi que no és masclista perquè estima la filla, la dona i la mare
- *Manspreading*: Home que seu amb les cames obertes en un seient públic per a més persones, monopolitzant l'espai

IX. ANNEX III

Versió espanyola de l'ASI

Versión en castellano del Ambivalent Sexism Inventory*³⁰

A continuación se presentan una serie de frases sobre los hombres y las mujeres y sobre su relación mutua en nuestra sociedad contemporánea. Por favor, indique el grado en que Vd. está de acuerdo o en desacuerdo con cada una de las frases usando la siguiente escala:

0	1	2	3	4	5
Totalmente en desacuerdo	Moderadamente en desacuerdo	Levemente en desacuerdo	Levemente de acuerdo	Moderadamente de acuerdo	Totalmente de acuerdo

Ahora, sobre la línea que antecede a cada frase, escriba el número de la escala que mejor representa su opinión sobre esa frase.

1. ____ **Aun cuando un hombre logre muchas cosas en su vida, nunca podrá sentirse verdaderamente completo a menos que tenga el amor de una mujer. (B)**
2. ____ Con el pretexto de pedir "igualdad", muchas mujeres buscan privilegios especiales, tales como condiciones de trabajo que las favorezcan a ellas sobre los hombres. (H)
3. ____ **En caso de una catástrofe, las mujeres deben ser rescatadas antes que los hombres. (B)**
4. ____ La mayoría de las mujeres interpreta comentarios o conductas inocentes como sexistas, es decir, como expresiones de prejuicio o discriminación en contra de ellas. (H)
5. ____ Las mujeres se ofenden muy fácilmente. (H)
6. ____ **Las personas no pueden ser verdaderamente felices en sus vidas a menos que tengan pareja del otro sexo. (B)**
7. ____ En el fondo, las mujeres feministas pretenden que la mujer tenga más poder que el hombre. (H)

³⁰ Expósito Francisca, C. Moya Miguel, Glick Peter. p. 168-169.

8. ____ Muchas mujeres se caracterizan por una pureza que pocos hombres poseen. (B)
9. ____ Las mujeres deben ser queridas y protegidas por los hombres. (B)
10. ____ La mayoría de las mujeres no aprecia completamente todo lo que los hombres hacen por ellas. (H)
11. ____ Las mujeres intentan ganar poder controlando a los hombres. (H)
12. ____ Todo hombre debe tener una mujer a quien amar. (B)
13. ____ El hombre está incompleto sin la mujer. (B)
14. ____ Las mujeres exageran los problemas que tienen en el trabajo. (H)
15. ____ Una vez que una mujer logra que un hombre se comprometa con ella, por lo general intenta controlarlo estrechamente. (H)
16. ____ Cuando las mujeres son vencidas por los hombres en una competencia justa, generalmente ellas se quejan de haber sido discriminadas. (H)
17. ____ Una buena mujer debería ser puesta en un pedestal por su hombre. (B)
18. ____ Existen muchas mujeres que, para burlarse de los hombres, primero se insinúan sexualmente a ellos y luego rechazan los avances de éstos. (H)
19. ____ Las mujeres, en comparación con los hombres, tienden a tener una mayor sensibilidad moral. (B)
20. ____ Los hombres deberían estar dispuestos a sacrificar su propio bienestar con el fin de proveer seguridad económica a las mujeres. (B)
21. ____ Las mujeres feministas están haciendo demandas completamente irracionales a los hombres. (H)
22. ____ Las mujeres, en comparación con los hombres, tienden a tener un sentido más refinado de la cultura y el buen gusto. (B)

